

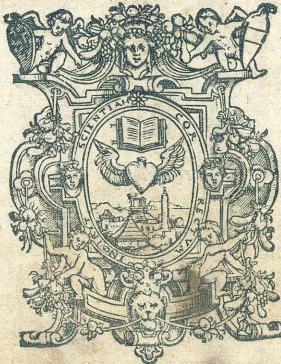
2-15-7

Sanguis Explorator. 62

THOMÆ MORI
ANGLI, VIRI ERVDI-
TIONIS PARITER AC VIR.
TUTIS NOMINE CLARISSI-
MI, ANGLIEQUE OLIM
CANCELLARII,

Omnia, quæ hucusque ad manus nostras peruererunt, Latina Opera:
quorum aliqua nunc proimum in lucem prodeunt, reliqua
verò multo quam antea castigata.

HORVM OMNIVM ELENCHVM
Pagina duodecima monstrabit.

Sum Ben: Johes: Libr:

*Amicissime. et eruditissime
viro Quir. Ballo*

*Bgn. Janus
S. B. D.*

LOVANII,
Apud Ioannem Bogardum sub Biblijs
Aureis, Anno 1566.

*Ioanni Blundell doctori amico
dono dedi a moris causa hanc libri
Guilielmus Parkes.*

RICHARDI REGIS

ANGLIAE EIVS NOMINIS TERTII,
PER THOMAM MORVM, LONDINENSIS CIVITATIS IAM TVM
VICECOMITEM CONSCRIPTA, ANNVM CIRCITER M. D. XIII.
Quam propria exercitacionis gratia, nec ita magno studio conscriptam, neque absentiam hanc vnguam
postea emendauit, vt minime mireris, si cum alijs eius Latinis operibus quad sermons elegantiam
non conferenda sit. Hoc opus nunc primum Latinè in lucem aditum est. Nam ante complu-
res annos Britannicè ad eodem auctore quam elegantissime conscriptum,
in manus hominum prodierat: quod in eis anglicorum operum
volumine infertum inuenies.

D V A R D V S
Rex, eius nominis
quartus, aës vite
annis inquinquaginta
tribus, menses sep-
tem, diebus sex, qui
annuè ab regno coe-
pto secundum & vi-
gesima numeraret,
concessit fatis, anno
post Christum natum quadringentimo &
octuagesimo tertio supra millesimū, superfluiti-
bus maluli sexus liberis duobus, feminæ qua-
tuor: Eduardo videlicet Rege designato, an-
norum cinciter tredecim: Richardo Eboraci
Duce, qui biennio minor erat: Elisabetha, que
postea ducentibus fatis Henrici septimi con-
tinuè fuit, & octaua mater, regina forma atque
indole egregia. Cecilia, non perinde fortuna-
ta ac formosa. Et Brigitta, virtutem eius cuius
nominis erat representante, professa, & vi-
tam religiosam ducentem in monasterio mo-
nialium inicularum apud Berfordiam. An-
na, postea honorificè nupta Thome, tunc
temporis domino Havardo, & postea Com-
iti de Surre. Et Catherine, quæ forte sub-
inde variæ experia, interdum secundum, se-
pius aduersa fuit. Postremo, si hæc postrema est,
(nam adhuc vivit) pietate, beneficentiaque
nequit亨利i oculi prosperrimam, ac se-
planè dignam confecta est.

Is, quem dico, Rex quumin palatio obij-
set, quod est apud Benedictinorum cœnobium,
ad occidentem solem circuit mille passus Lon-
dino distans, magnifico inde funere delatus est. Videforam: ibique non sine summo to-
tius populi dolore lachrymisque sepultus est. Quippe qui tam benignus ac facilis fuit, dum
pax erat, (nam bello necesse erat partes mu-
tuæ esse infellas) vt neque alias quicquam in
Anglia regnari vñquam patribus populoque
charior: neq; is ipse alia vita parte æquè char-
ius, atque ea quæ postrema fuit. At eam
ipam tamen charitatem, desideriumque eius
inuisus paricidæ sequentis principatus au-
storem fecit. Etenim quo tempore vita fun-

co annuam

eo annu ante morte vñ armis portitus fuerat. Hic Rex quanq; per omne tēpus imperij tanta
comitate fuit in quolibet, ut nihil illum magis
commendaret multitudini, eam tamen pro-
gressio temporis (quum plerosque principes
dia confirmata potentia vertat in superbiā)
multis partibus auctiorem fecit: nempe ea
aestate, quæ illi postrema fuit, Videfora
veritatis, pfecti Londini, atque aliquot se-
natoribus accessit ad se, hanc alia de caula,
quām vñ se apud eum venatione oblaten-
tur. Ibi eos non tam magnifico ac sumptuoso,
quām amico & populari apparatu excepti,
ferinamque carnem tam affluenter illinc trans-
misit in urbē, vt haud temere inuenias aliud,
quod ei aut plurimum aut maiorem benevo-
lentiam conciliaverit apud populum: apud
quem res exigua facta comiter magnis bene-
ficijs præpondet, ac pro maioriis in se amori-
ris argumento ductur. Ita princeps ille tum
objicit mortem, cum vita eius maximè op-
tata omnibus, ac iucunda foret. Cuius tam
egregia apud fuos gratia liberioris eis (in qui-
bus etiam ipsi tam eximie nature dotes, &
illustria Regiarum virtutum signa confi-
ciebantur, quām capere eorum atas pot-
erat.) mirum haud dubie firmamentum ful-
set ad principatum, si non eos amicorum
terre si diuino exarmasset, atque execrabilis
imperando stis ad eorum perniciem inci-
tafer illum, qui si aut natura valens quic-
quam aut fides potuisset, suum corpus ho-
stibus pro ipsorum salute obiecere debui-
set. Quippe Richardus Gloriosus Dux, na-
tura patruus, nomine tutor, beneficis deuin-
etus, obstrictus sacramento, ruptis omnibus hu-
manæ societatis vinculis, contra ius ac fas
hoc egit, vt nepotibus suis orphani ac sibi
creditis, auferre vitam, regnumque in se trans-
ferre posset. Ceterum quoniam huius viri
facta materiam ferre præsentis operis implent,
haud audeat fieri mores eius deficibes, quo
fiat illiusrus, cuiusmodi vir illle fuerit, qui
tantum animo scelus futuinit concepire:
Richardus ergo Eboraci dux, nobilis, facio-
sus, potens cum Rege de regno non armis ho-
stiliter, sed ciuii more legibus in senatu dis-
ceptauit. Tantum aut caua aut gratia va-
luit, quum Rex innocentior esset quām fa-
pientio, vt ex tempore senatus consilium
cuius apud Anglos summa atque absolute
potestas est, successor Henrico Regi, repudia-
ta ipsius loblo, (quoniam egregio principe)
designatus, regnum sibi poterisque suis
perpetuum, protinus ab Henrici morte aulpi-
caturus. Quam ille non moratus, dum ci-
vilium prætextu difensionem conatur præ-
stitutum regandi tempus præoccupare, vi-
uoq; adhuc Henrico sceptrum sibi afferere, in
Vacenii prælio cum multis vñ pupuratos oc-
cubuit, relinques liberos tres: Eduardum,
quem diximus, Georgium ac Richardum

hunc. Qui vñ erant omnes illustri loco nati,
sic animo etiam elato ac sublimi fuere, audi-
gerendi principatus, neque superiorum nego-
pari sati patientes. Edwardus patris mortem
vitus, Henricum bello victum regno exiit,
ac locum eius ipse occupauit. Georgius Clas-
tentius dux procerus, elegansque, yndique for-
tunatus videri potuit, si non aut ipsum reg-
nandi cupiditas in fratre, aut inimicorum
calumnia fratrem incitasset in illum. Nam siue
ei Regine factio inuidia fecerit, cui cum re-
gis consanguineis acre odium intercelit (vt
mulieres non malitia quidem, sed natura iniui-
tia semper habent) quicunque sunt mari-
tis chari, siue etiam dux suæ superbia viant
affectionat ad regnum, certa preditiois cri-
men obiectum est, cuius siue sons insolvit es-
set, frequens tum sentatus acerbissimo sup-
picio adjudicatur. Sed Rex atrocitatem po-
ena subtilitatem tulerit, qua vt levissima de-
fungeretur, in vini Creternis dolium, immor-
to capite, respirare prohibitus, expiravit. Cu-
ius nec idem qui iustis vbi reciuit patra-
tum, misere deplorauit. Richardus hic, de
quo præsens tempore institutus, ingenio atque
animi robore virius fratrum par, forma,
probitateque virtrus fuit inferior: habitu
corporis exiguo, in qualibus atque informi-
bus membris, extanti dorso, alte quoque humero
re crebro, os inanabile, toruum, ac planè
euimodi, quale belliscofum in purpuratis, ac
Marium appellari in alia alter foler. Verili-
pelli, iracundus, inuidus, semperque, etiam
ante partum, prauus. Quippe quoniam fama est
haut aliter alio materna eximi, quoniam obste-
rante ferro potuisse, quoniam Agrippam etiam
natū cū pedibus, prælati exiile ferunt. Pra-
terea nec indentatū, siue aliud quicquid astrinxerero,
odio natū rumor, siue natura futuri præfia
præpostore multa in eius ortu ostendere vo-
luit, qui multa foret in vita contra natura
fas designaturus. Ceterum bello haud in-
strenuus dux est habitus, cui, quām ad pa-
cem, natura fuit accommodator: fæpe vi-
ctor evasit: subinde etiam vñctus, quām rem
æcumolorum quidem quicquam ipsius aut
infectis aut ignavia vñquam tribuit: supra
facultates profulus, quæ ne deficerent, ex alijs
exhaustire cogebatur quod in alijs effunde-
ret. His artibus factum vt amictiam insta-
bilem itabile odiun pareret. Conflua ha nor
alij vñquam credere, quām per quos exequi
necessæ fuit: at ne ijs ipsi quidem ant ante
aut amplius quām res vrgebat. Personam
quoniam induere, gerereque, & bueri gna-
uite, Hilarem, feueram, grauem, remissam,
prout fumere aut ponere fiasisti commodum.
In vultu modesta, in animo fatus, impotens,
immanis. Verbis ad blandiendas his, quos intus
impens eoderat: nec eorum abstinentis com-
plexibus quos definitabat occidere. Crudelis
atque inimicis, haud ob iram semper, sed ambi-

HISTORIA REGIS

tioneis ergo **lēpius**, dum vel augēdē fortunæ fuz, vel firmandæ studeret. Quippe amici, ini-
micique æquaratio fuit, comparati cum com-
modis, neq; cuiusq; morte ablinuit vnuq;, cujus vita videretur consilijs suis obitare. Constat sana est Henricum sextum, dum exutus regno in arce Londonensi captiuus af-
serueratur, ab isto crudeliter adacto sub collas-
pugione, confossum ac trucidatum, idque nec
iubente nec opinante regis, qui si maxime de-
creuillet de medio tollere, quæ fortals est com-
modo magis duebat suo viuum in sua po-
testate habere, alium tamen haud dubie tam di-
re carnicinæ fuerat p̄fectorius, quam ger-
manum fratrem. Sunt qui suscipientur illius etiam tefta & callide occultata consilia in fra-
tris Clarentia Ducis perniciem non desuflle,
hij nimirum perfidie habent Richardum iam olim vivente adhuc Eduardum, hoc
apud se consilium de sibi aliquando regno agitatis, si forte, vi accidit, frater inha-
bilibus regno liberis deceleraret. Cuius res p̄-
commelelatio regis frequens, atq; interperan-
tia vietus fecit. Eam igitur ob causam Richar-
dum putans Clarentia ducis mortem appre-
hensio, quum ipius proposito illius vita non fa-
tis oportuna videbatur: quippe quem siue in
fide nepotis manentem, siue aliprimentem ad
regnū hōstiem sibi vidit capitalem futuram.
Sed haec de re nihil certè afflere possum, su-
piciones duntaxat homini, cœiecturæ, se-
cutori, quibus vestigij vi aliquando venit ad
verum frequenter errat. Quangus hoc
ipse iam olim fideli relatione comperi, Mittel-
brocum quendam protinus Eduardo defan-
sto ad Pōteri domum, qui Richardo, amici-
ris erat, curiculo contendisse, pulsatō que violen-
tero ostio, multo ante lucē, quum & violen-
ta & intemperita pulsatio magni ac subitarij
negotij fidem faceret, propter intromissum
regem eadem hora extinctum. Ad
quam vocem Boterius velut exultabundus:
Non effero dubium (inquit) qui meus do-
minus Gloccetrix duxilicet sit futurus rex, siue
consiliorum eius cōscius fuerit, siue aliquo
signo rei euentū p̄fenserit, nā temere dictū
hau exifimo) quē ego sermonem ab eo me-
mini, qui colloquentes audierat, tam tum pat-
tri meo renuntiatus, cum adhuc nulla prōdi-
tionis eius suspicio haberetur. Ceterum ut re-
uerter ad historiā, seu Richardus olim secum
animō regnum inuferat, seu consilium ex re-
potum etas oportunitate ceperat, que res per-
plexione leges etiam, & quietos impellit ad
facinus, certum est decreuisse eum, vita pueris
adempta, regno velut sceleris pretio potiri.
Quarū itaque veterum factionum, quibus

in illos

RICHARDI TERTIL

46
cendi, quantum stragis ediderit, vt in tam
facili Deus obliuisci velit, quā non remis-
cimur. Cuius mala si priuato mihi tam animo
precipere & p̄cogitare licuisset, quā re ipsa
potest maiorē meo dolore, quān voluntate
sum expertus, dispersam, si flexis poplitibus
exhibitum honorem tā multis hominum capi-
tibus redemissim. Sed quādo facta que sunt
infēcta effētū possunt, quā ex re ante tā mul-
tum danni acceptum nouimus, ea ne porro
accidat danda sedulo opera est. Omnia ā par-
ata sunt, & spes est perfere prospera sub libe-
ris meis, cognatis veltris, si neque illos vita de-
stitut, neque vos concordia: quarum si prō-
fus alterutra sit carentum, profecto in illis mi-
nus iacturæ fuerit. Quibus lī quis communis ho-
minum fors attulerit, Anglia tamē facile in-
ueniet reges, illis nulla fortalis parte deterio-
res. Verum si vos pueri regno discordia oc-
cupet, multi nimis in viri boni atque egregij
videnturante peritū, vt pariter ipsi nec prin-
cipiū intermixtū, & vobis ipsi in primis per-
culo obnoxij, quām populus intellīna feme-
lidectione scelens in pacem rufus ac concor-
diā redēat. Vos igitur ratione hac, quā ho-
die vobūcum potremus mihi video habitu-
rus, horitor, obtestorque per amorem illum, quem ego semper hāctenus erga vos, quē vos
vicisim erga me, quem Deus erga nos omnes
habuit, ex hoc tempore condonat, & remis-
sis offensis omnibus vos amore mutuo com-
plectamini: quod ego vos profecto factū
opus, si vos oratio vila aut Dei aut prin-
cipis, cognitionis, patriæ, aut veltræ denique
ipsorum salutis commouere. Hæc vbi rex locu-
sus est, haud diutius suffitnēsē, in dexterum
latu recebut facie ad proceres versa
quorum nemo erat qui à lachrymis tempera-
to poterit. Ceterum verbis eum quantum
quis, poterat consolati, tum ad rem que plati-
cū fentiebant respondentes, veluti cōfide-
re in morientis gratiā regis manus inter se
funerari, quām vī paulo post apparuit ani-
mis longe desingūerentur Defuncto regē, fi-
lius natu maior Londonum, vt pote regiam vir-
bempetere maturat, qui viue patre, Ludloï
in Valla: nam daeprors primogenitus
regum, viuis adhuc parentibus propria ditio
est, quām ab rege prout sita est, eo ne-
gligentius habita, in morem prope filiū extrem,
cepta est effarerat improbis hominibus, latroci-
nijs, ac cōde licenter impunēq; grassantibus.
Eduardus filius eō cum imperio missus est, vt
p̄frentis autoritate principis facinorōrum
illistrum viorū pectoribus irreplet, non
autē desinit disidijs cōcta turbare, quā cedi-
bus omnia & sanguine permiserunt. Tum adhibiti
in concilio alijs, vt quisque puer proximus ma-
terno genere fuit. Eam rem ab regina cura-
tam, que sue factionis opes ad teneris statu-
m̄ principis annis firmaret, frustratus tan-

HISTORIA REGIS

quam eius spem. Richardus prætextum sibi ad eos cœtendos, initiumque ad reliquum inceptum suum confidit dum fecit. Nam quorum in illo odium maxime implacatum nouit animosque in se benevolos, eos partim coram aliis per epistolam ac nuntios exploratae fidei compellans, admonet et ne uitium quod ferenda, principem amissu patre, iuuenem ipsius cognatum in custodia & manus esse agnitorum, allegatis propemodo ipsis, qui neque minus certa in eis fide, & longe honoratus pars regij generis fuerant, quā sanguis eius maternus, qui nisi libidini patris visum alter eret, p. quā erat indignus, qui ei cius atq; ipsorum sanguine misceretur, quos non primus apud regē esse, neq; illi honorificē, neq; sibi turū, ut quorū permagni referat, haud quaque pati emulorū suorū potentiam, gratia & favoribus adolefcere apud principē puerū, natura facilē, & ex virtute credulū, nec fatis calente delatorū calūrias. Meminisse vos, inquit, opinor, patre eius quamquā annis, & rerū vīlū maturū tamē eius factōis suaū impulsuā quois circuāctū, longe profecto magis, quā aut ex ipsius honore, aut ex vīli cuiusq; quā fuerit, præterquā illorū qui sua ne bonū an mala noſtra audiū appetierunt, in certo est. Itaq; si non quorū da nobis gratia magis apud regē, quām villa cognationis ratio valuerit, paulū certe abfuerat, quo minus aliquot nobis circuēntos infidili oppreserint, tam hercē facile, quam opprēserunt cū qui regis sanguine haud minus prope aberat. Verū favebū superius eo periculo defūti sumus, tamen vel maius impēderet si principis affectus patimur quoēcū, nostris inimicis libebit impelli: quibus haud difficile sit vel ignorantiū iūsum ad periculum nostram prætextere, nisi Deus & veſtrā vigilātā malitiam eorum in iplos auerterat, qua in re non ekt quod quisquam nostrum negligenter se gerat ob male fatigātū, autē concordia, quā tamē similitate interint, regis potius affectibus sunt obficiuti, quam fuīs. Neq; quenquā nostrā tā vēcordē arbitror, vt multū sibi putes ei cōſiderendū, qui ex inimico veterāmī recētē se præfiteat, nisi quis forte exstimerit hunc subito coaēla pacē, ac ne totū quidē adhuc mēſe coalitā, altius corū pectoribus infedile, quā tot annis alter actam ac radicatā inuidiā. His atq; huiusmodi verbis, literisque homines ex te ardētes vehementius incendit, fed præcipue duos, Eduardū Buxyngamē ducem, & Richardū Haſtingū, ambos fama atq; opibus celebres: sed duis natib⁹ illūtrior, alteri, ex munere quod gerebat, multū authoritatē adcreuerat, siquidē præfecerat eum rex cubiculo suo, quod est apud Anglos perquam honorificū. Hīj qui notā sibi mutuo bene vellent, quā reginē parentibus pariter cuperent male, haſtent facile cum Richardo conſpirarū, vt suorum inimicorum prætextū maternos

amicos principis amolirentur: ita rebus inter ipsos ad hunc modum compotis, quom illos inrellēxerint tanta manu regē deducti, vt nihil in eos auderi turū queat in erroribus, fin ipsi contra parentē copias, ad manus rem venturā, cuius & semper dubius evenit, & quā ab aduersa parte princeps esset, suam, proditionis nomen ac speciem subiturā ingenio exatmandos statuit. Itaq; curauerunt, vt viro idoneos reginae perauderetur, multū sibi periculi in eo confilio, quod depollendi periculi causa imbarbat. Nam pacatis rebus, proceribus redūti in concordia, animiq; omniū intentis ad excipiēdū regē, ac diadēmate insigniēdū, si amici reginae cogāt multitudinē, in euctros haud dubie metē hijs quibus aliquādo similitas cū illis intercesserat, ne non tantummodo regis causa, cui nō dicimur intentē, inuidēdū: sin congregetur, discordia. Atq; hoc pacto fore, vt hijs vicisim suas cogeret copias, deinde velut vim repelleret, illatores quorū opes quod illa nōceret, plurimū pollerent: qua ex re totū regnum in armis ac tumultu futurum. Tunc eius dānam omnē, quod & immensum expectabatur, & magna pars in eos fortasse casura, à quibus illa maximē vellet auerti. Omnes ei vni atque amici eius acceptum relatuos, vt pote quos causārent priuati odij causa conturbasse & rem publicā, violata per iniurū concordia, cuius maritus ipsius moriens author facienda fuit. His rationibus adducta regina, sic apud Vodelinū fratre, filium, Richardū Graiu egit, qui cum in aula principi primas obtinebat, vt illi repudiato priore cōfido, p̄ficio supereditēs, regē comitatu modico Lōdinū deduceret. Erat in itinere regis Hamptona, quā quanquā vmbilico prope reginā sita, tamen alteri cūdē nominis oppido, quod obiacet australi frētō comparata, Borialis vocatur. Hanc eodē die, quā rex inde digressus est, Glonceltrā ac Buxyngamē duces intrant, ac fortē accidit, vt Vodelinus reginae frater, quem diximus, ibidē refiterit. Poferrō mane Stratfordianū iturus ad regem, vbi eam noctē traduxit. Ab Vodelino īgitur Vodelinus officiosē Ducibus occurrēt, ac summa gratulatione vicisim exceptus: vbi quantum temporis vīsum est, sermonē atq; epulis produxēre, dimittitur. Ita delinuit humanitatem ducum, vt optimā ſpē plenus, hilarius, atq; animi lecūrus ret cubitum. Sed illi, quā longe diverſum agitabant animo, quām vultu p̄ se velerant, reliquis omnibus lecēdere iūſis. Richardū Rutelisum equitem, & alios qui talibus erant consilijs intimi, retinuerunt, ac discubētēt ad menſam de suis inceptis in adulū noctēm deliberant. Post hanc deliberationē adlurgentes, mitunt qui multo tumultu comites suos admoneant, vt pareat ſe, nempe duces tantū non in eis ſe. Hoc nuncius excitatus ipſorum comitatis, præſto aderat,

RICHARDI TERTII.

47
aderat, cum Vodelini adhuc ministri sterterēt. Ad hēc efficerant, vt omnibus interibus op̄pidi obſcis, nemo lineretur exire. Tum paſo, vt oppidū longius, qua parte Stratfordianū ietur, diſpoſerunt equites, qui si quos forte deprehenderent felicissime custodiā, in Hamptōna rufiū repellent. Prætexerunt caſam, quāsi duces constituerint, videlicet officium ſuum approbatū, ipsi o die omnī prima ſalutare principem. At Vodelini vbi accepit clausos vnde exiit, facultatē vero abeundi neq; ſuis neque ſibi fieri, rem tam atrocē & non temere, & ſe incſio ceptam, fata eorum praefinta cum proxime noctis vultu verbiq; conferens, tā magnam paucarū horarū interuentu fieri rerum mutationē magnopere admirabatur. Cāterēt quāneque difcēdere li-eret, & continebit, e nihil alſequēter aliud quām vt latebras quiescuſe videretur (quod cur opus factū eſet nullius culpe ſibi coniūcīs erat) adire duces statuit, & caſas huius confi-ſiſi conscientia innoſcentia ſue frētū ſcīſitari. Qui vt primus in conſpectu venierat, queri illi vltro, atq; accūſare cum corporis, quod diſcordias inter processos ſerent, animūque regis niteretur ab ſe alienare, perdeſcere per in-fidias molirentur: quā ſip̄ deprehenſas merito ſunt in authorem regētū. Mirantur hanc orationem, ac ſe purgare conantem, quā ratione caſualē deficitur, ad vim conuerſi comprehendunt, atque adfuerāndū adhībitis custodibus relinquent. Mox cōſcenſis equis Stratfordianū contendunt, ac regem perueniunt parantē tā diſcedere, ideo vti fertur vt oppidū vniuersiſ angulfū, liber illis relinqueret. Dimiſiſi ḡtū equis, p̄ceſtēt logia ſitatorū ſerie, vbi ad regē propius vētu eft, ſic dīſete ſe in partes comitatu, per mediū ordines perixerunt, ac ſe dimittentes in genua principē reuerenter ſalutauerunt. Quisolle contraria porrectā manu de terra leuatō amabiliter complexus eft, nihil etiam mali aut reſcīſens aut ſuplicis, quā illi nihil cūtātū, aut eius reueſti p̄ſentia, Richardo Graiu fratre eius vērino mouere litē ſiſciunt, calamiantes illū Germanum eius Marchionē cū auunculo Vodelino coniurātū adluterū ſum ſanguinem, decreuſeſe circumuentis atque ſublati fraude nobilibus, regis partē ac regē ſibi procurationē arrogare. Atq; eā ob ram protinus ab defuncto rege Marchionē in arcem Londinenſem irrupit, atque expilato regis æario ſpenditū in milites elarūtū, quos in classem ad conſirmandas illius factio-nes opes coēgīſſet. Ita rem quā gnari erant cōmuni confilio decretā, regis pluriſimū reīque publicē ſeruifit, vt ſeret, illi per columnā inuerterant, ne nihil eſet quod diceret. At principes Graiu parantē respondere præueniēt: Quid fecerit, inquit, Marchio, quoniam nihil mali ſpero, tū quoniam nobilē non fuit, eerto non poſſim ſcīre. Verum quod ad fra-

tem attinet, Graiu atque auunculum Vodelinū, innocentes hercē illos facilē præte- re poſsum, vt qui non vñquā à noſtro latere iā diu ſunt digrefi. Non dubium eſt eos, inquit Glonceltrā dux tam ſceleratum propofitum optime princeps, ſedulo te celaffe, nē plura locutus manu iniecit in Graiu, ac Thomam Varghanum eqūtem, reginā cognatū. Graiu vt erat & animo generoſo, & non impro- cero corpore, comitotus præſente periculo, manū capulo admouit. Tu increpitūs a quodā admonente ſerum eſe hunc conatū, concides animo manū retulit, & ſe capiendum dedit. Ergo regem retroagū Hamptōna, vbi de in- tegro consultant. Ibi quo volūtē e ministeris regis exauctiorant, ſubſtituuntē quos ipsi magis quam illi lubebat. Quibus rebus graiu-ter offensus quom prohibere no poſſet, quod ſolū potuit, ſleuit. In prandio Glonceltrā due ſuis ferculis vnum Vodenilo miſit, iuſſo dapiſero, vt ſolaret eum, ſuberetque ducis nomine vt bono effet animo, nea dubitaret huius tumultus faciliē exitum fore. Ille gra- tis a ctis orat ministrum idem ſerculum ad ne- potē ferret Graiu, emq; tali nuntio recreat, quem vt fortunā aduerſa infuetum eoz, pau- lo iniquis ferentem, magis egera conſolatio- nis arbitrabatur. Sibi vero ſapius vtrāq; ex- perto, aduersus minus nouam videri. Cāterēt ſum Glonceltrā dux post tam officiō ſam cō- ſolationē, captiuos omnes, alium alio ablegauit in carcērem, atq; inde haud multo poſt in quoddam oppidū, quod Pons ſratūs appella- tur, iphiſ ſuſu adluterū capite plecebantur. Sed noſte que eū di ſe queſebatur, quo hē Stratfordie gēta lunt, trepidus ad reginam nuntius venit ad occidentale cenobium, tri- dete ſe in partes comitatu, per mediū ordines perixerunt, ac ſe dimittentes in genua principē reuerenter ſalutauerunt. Quisolle contraria porrectā manu de terra leuatō amabiliter complexus eft, nihil etiam mali aut reſcīſens aut ſuplicis, quā illi nihil cūtātū, aut eius reueſti p̄ſentia, Richardo Graiu fratre eius vērino mouere litē ſiſciunt, calamiantes illū Germanum eius Marchionē cū auunculo Vodelino coniurātū adluterū ſum ſanguinem, decreuſeſe circumuentis atque ſublati fraude nobilibus, regis partē ac regē ſibi procurationē arrogare. Atq; eā ob ram protinus ab defuncto rege Marchionē in arcem Londinenſem irrupit, atque expilato regis æario ſpenditū in milites elarūtū, quos in classem ad conſirmandas illius factio-nes opes coēgīſſet. Ita rem quā gnari erant cōmuni confilio decretā, regis pluriſimū reīque publicē ſeruifit, vt ſeret, illi per columnā inuerterant, ne nihil eſet quod diceret. At principes Graiu parantē respondere præueniēt: Quid fecerit, inquit, Marchio, quoniam nihil mali ſpero, tū quoniam nobilē non fuit, eerto non poſſim ſcīre. Verum quod ad fra-

HISTORIA REGIS

gotij ex festinatione estimantes, soporem domini haud cunctanter interrumpunt. Is intro missio ad puluar nuncio, qui auersum retro principem, & captiuos eius cognatos accepit, immant rei atrocitate perculsus obfuit. Tu nuncius: fubet te, inquit, dominus meus reuerende pater, animo bono esse, acti bi pollicetur salua fore omnia. Abi, inquit ille, ac renuntia, quanuus bene futura fint, nunquā tamen tā bona fore quam fuert. Tum eo dimisso protinus excitat familiā, & stipulas suis, appenso ad collū sigillo (erat enim Cancellerius) recte contendit ad reginā, ibi plena repperit coſternationis, luctus, paurois, actu multus, omnia trepidari, fellinari, conuehi in aſylum ē palatio, ſcīnia, farcīas: Ocioſum nemine, imponeſtis alios, alios deponentes onera, alios depositis que pertulerant noua petere. Eſſringere alios medium paritem, qui folus ab aſylo palatiū dirimebat, vti via cōpendium fieret, nec deerat (vt accidere ferre in tali tumultu ſole) qui alio quēdā quā dū destinabantur efferent. Reginam videt humi ſedentem, ſolam, tristem, atque attonitā, complicatis digitis ſoam, ſuorūque fortuna compiorantem. Solutus eam episcopus, horum ne preſentibus rebus deieciat animū desperatione meliorum, ſibi faciat ſpem rem haur perinde atrociter ceſſuram, ac ipsi fingeret malignus rerum interpres timor. Addit quo magis eam conſimaret authorē eſſe ſpeſu ſuūtio ad ſe mifio cubiculariū. Ach pereat, inquit illa, Is enim princeps eſt eorum, qui odio implacabili in languini mei pericūm incumbit. Tum ille: Regina inquit, erige animū, in hanc rem ſedent hic tibi aſtringo meā quo die aliū quenquā illi in regem traueerint, quā filū illi tuū quē habet ſecu, nos poſtride iſtū alterū que hic tecu habes, hoc iplo in loco diademate inſigniem. Quod quo minus du bites, en hoi filillū, quod mea fidei princeps illuſtrissimus credit, manus tuus, tibi ī manus trado, & ſicut huc dicens, ſigillū regne tradidit, & priuſuū illixit, abit domum, quā iam efenſula deſpicint, vnde illi proſpectus erat in Thameſi, perfuſari totū fluuium cymbis videt, aſylum videlicet obſiden- ducis Glocetria ſatellitio, ne quis eo per aquam tranſugeret, aut inexcusus preterue- heretur. Iā continuo res diſpargi, toti populo in ore eſſe, ſtupere omnes, ita metu, ac meror cōpleri, cōglobari alii alibi in armis, turmatum volitare diuerſi, atq; inuicē minitantes, prout quoq; partū ſtudiu aut periculi formido co- pulaverat. Ad hec ut odio quifque aut auſore ſerebatur, ita eleuare alij verbi inuidi facti alij aggrauare oratione nitebatur. Tu ne quid Londonium detrimenti caperet, excubari à ci- uibus ceptum, quum & proceres iam quicunque aut in vrbe erant, auſ non longe aberant, diuerſe de his rumoribus ac tumultu multa diuinabant. Sed Eboracenſis episcopus ve-

codemq; ultimo. Sed hac honoris magnifica ſpecie, vultu, in obſeruantia principis cōpoſito Cloceſtrix dux ē ſumma inuidia ac fuſtione, quibus paulo ante laborabat, in tantā fabio charitatem omnū, tantāque integratia- tis opinione venit, vt vnu omnū protector regis, regnique eius, conſenſu procerū renun- ciaretur. Itaque ſine id inſtitu factū, ſue fa- to, agnus certe conſulſo in luto ſidem credi- tus eft. Mox Eboracenſis episcopus acriter in- crepitus quod ſigillū regne tradiſerat, admira- tionē priuatus eft. Eo munere inauatoria- tus eft Rufellus, episcopus Lincolnenſis, vir & viu rera, & vite probitate singulari, tum in literis huius dabit dubiū ſua tempeſtate primarius. Igitur vii protector effectus eft, quanquā ſin- guli ei dies anno longioribz videretur, qui mo- re impatiētū cupiditatē eius moraretur, audiuimq; quam primū reipla vſupandi regi- ni, quod animo iam ante inuferat, tu haud re- mere quicquā conſituit antē tentandū, quam re- liquā prae de parte in naſſam pellexerat: haud ignarus fore, vt ſi alterū fratrem priuatum imperio, in alterū protinus euheñdū vniuerſitorum ſtudia inuicerent, ſi permaneteret in aſylo, ſue, quod muſto metuebat, magis extra Britanniam aliquo tranſmitteret. Ergo in proximo conuentu procerū grauerit inculat reginā, odiosē ab ea factū, quā vniū & cha- ractēriū a principe fratrem diſtinet, tanquā vtrique inuidet dulcia illa mutua confuetu- diis oblectam̄ta: in illi vel magis impia, cuius poſitissimum curam praefert: quippe q̄ libe- rati ſubductū, ab luce ac ſplendore clariſſime fortune ſue detracitū in aſylum, mi- ſere velut in tenebras & ſqualorē abſtrudat. Nec heu quicquā alia cauſa patrū, quā vi- nobilis qui regi ē ſollis ſit ariſ apud po- pulum conciatur inuidia. A deo ei odio eſſe, vt vel cum liberorum diſpendio ſuorū, quod de Medea ferunt fabulae, vñſici quoq; odiat ardeat. Aliquin enim quorūm in aſylo puerū, inquit, niſi quod videri vult populo vosaout patru ſideliter, aut non fati ſapien- ter pro pereſſe principi, ſi periculum ſit eius mihi fratrem credere, cuius ipſum corpus mihi vos alendum tuendomque crediditis? Cu- ius incolunitas haud mihi certe fulciri ſit vla- viuſta cura videtur, ita ludi quoq; voluptas acſteſſerit: quā mirum in modū pueri- les ſpiritus reficit vegetati, nec cā potest mol- lis puerorum etas ab fenibus capere. Elandus adliberi colloſor debet, qui neque annos eius ſuperet, neque multum etate illi ſit inferior, tū qui ad eius nobilitatem accedat proxime. Ita ſimiliter etatis habebitur, ſimiliter ſatis ratio. Quis igitur omnibus partibus accommoda- tor quā germanus frater, quem nūc deterior nouera māter abſinet? Si quis hæc leuicula ſentiat, quod ego certe nemini viſum iri puto, cui ſalutis principis cura fuerit, ſi ſic habeto, maximas interdum machinas confiſtere, niſi

RICHARDI TERTII.

48

minorum ad miniculū nō poſſe. Ad hec quā- itud nobis regni huū proceribus in honeſtū, quām ipſi regi inuidioſum omnium per ora, non in hoc regno tantū, ſed apud exteras etiā gentes iactari (vt cito percolat malus rumor) fratre eius eo necelitatis adactū, vi florētibus illius rebus ipſe in aſylo delitescat. Neq; enim temere quicquā credetur in antrum leſe ab- dere, cui otio periculum ſiccat in luce ac liber- tate viuere. Hac periuſionē vbi lēmel animis inſederit, haud facile euellas poſtea, manuque in malum crefcat denique quam deuinat fa- cile quicquā poſſit. Huic igitur petti quo pro- pere eatur obuiā virū aliquę ætate graue, atq; authoritye pollentem mittendū ad matrem censeo, cumq; cui & regis honor & ordinis hu- mi ſama cura ſit, tum cui apud eā ſit & amo- ri nō huius & fidei. Quibus oibz de cauſis ne- mo circumſpicient mihi magis occurrit idoneus quam reuerendissimus ille pater (aderat, enim) Cardinalis, qui folus mihi fuſ prudentia videtur rem conſecturus, modo ne labore re- cuſet. nouſ reuſatur autem ſpero vel regis cauſa vel noſtra, vel ipſis duciſ neptis mei ſeundū principem ipſum chariſimi. Quibus amībus ſi id quo dpero reginā recta periuſionē, non facile dictu fuerit quantum admittit moleſſia. Ceterū ea incepito prauo, mulie- bri pertinacia ſic inſiſterit, vt ab libidinē ani- mali verum ſlechtū nulla tantū patris neque au- thoritate neque conſilio neque ſide poſit, ego contra author fuerit exdicto regis ē econobio eximēdi elius, ducenti, in felicissimum regis coniubrium apud quem adeo honorificē cōſpectus, vt omnes intelligat eā cū filium in aſylum clauderit, vel malitiā a conſilio, vel ſerilitati habuiffit. Hæc mea eft hac de re ſen- tientia, niſi veſtrum quicquā contra ſentiat. Neque enim iniquam viuea deo mea mihi ra- tio blandetur, vt non paratus ſim cuius veſtrum rectora coſulentur parere. Huic orationi nobiles ferē quotquot aderant suffragabā- tur. Cardinalis, atque episcopi reliqui, ca- tera afflenti, tantum inuita matre nihil au- den- dum conſeſtant, neque viu adhibendam ſi for- te viuibus inſtemperetur. Rem enim vi- deni ſuperis, hominibusque inuīam, tantæ ve- ſtutis aſylum tā religiōum temerari, quod reges ac pontifices tam boni inſiſterunt, tam mūli ratum ſanctūmque habuerant: atque ei loco inferri contumeliam, quem locū Petrus ipſe, princeps Apoſtolorum, magno ſuper- rū choro comitatus, olim tā peculiariter Deo, ſibiq; dedicauerat, vt per tot ſecula neque rex tam audax fuerit quicquā, qui non ſit verius violare neque tam religiōus ep- iſcopus, qui ſit aufus conſecrare. Nullo ergo pa- ſeo me autore, Cardinalis inquit, sancti loci imminuetur immunitas, qui tam multis misere- alioqui perituriſ ſaſe ſuit prefidio. Sed neq; neceſſe erit ſpero, verum quantrū etiam ne- ceſſe fuerit, non faciendum ceneſo. Equidem ſpes

HISTORIA REGIS

RICHARD I TERTII.

HISTORIA REGIS

serum minoris, cui præter infantis teneros annos (que & ipsa curæ non officitatis indiget) ferbis etiam nequitia lucis acceſſit, cum qui diſſūltat, adeo nuper potius remissus ergo rare ceſſit quæ realuit, vt ego nemini mortali omnī cū audeat præterqua' mihi vni credere. Quandoquidē & retu' medicarum peruit, quod vel tacitibus illis quotidiana probant pericula, nemini in morbi nisi duplicitate periculi recide. Opinor quod priore conflitu fatigata natura minus recentes vires ad secundos congreſſus adfer. neq; diffido tam inueniri poſsi qui fin' ad ſalutem eius partes vias diligenter obituri. Sed nemini vliquam eſſe reor, cui au' pueri exploratum fit quid eius natura ferat poſtulatq;. quām ego, que cū ea frequens & aſſidua tempeſt vixi: neque qui vel mitius remiſis, vel magis indulgeret pueri ſit curatorus, qua' mater. Ad hanc Cardinalem. Nemo, inquit, ibi incifis regina clarissima nemini vliquam eſſe, qui via' te fit accommo- dation tuorū vte liberorum iſthac praefertim etatula moranderet, neq; proceri quicquam est omnium, qui non ambos optet in tuis mib' oculis, potiſsimū emnitrui, modo tu adduci posſes et in loco viuere, qui illorū amplitudinū maxime conueniat & minimi alienus fit ad dignitate tua. Sin tibi ipſi periferias in hoc aſſilo delinqeſſi, comuni omnī ſententia iudicabit, longè magis ex u' ſu'e diecius cū rege liberiū in dignitate ac ſplendore viuere, utriusque bono a' cōmodo, quam ei illius domus, huius inuidia, certe virtutisq; dolore miſeram tecum vitam in latebris & iſqualiter dicere. Neque enim vliquam deoceſſe eft puerū educari à matre, vt non interdū incidat occasio, qua alibi sum ali' p'reſter. Nam & quām olim chariflissimi filii tuus tunc defignatus rex profectus effet in Valliam, cui patr' trique commodi cau'ca, procul ab te vici- rius memini am' rem pro egregia prudentialia tua te quoque ipſa approbante fieri. Non admodum approbante, inquit illa, neque tam haec cau'ſa ſimile quicquam habet cum illo, cum & alter tunc effet incolimus, & alter nunc infirma valitudine. Quo in ſtatu cumſit cur tam aude conetur cum protecitor ad ſe trahere, nequeo equidē fatis demirari. In quo ſi puer (abſit omen verbo) citra villam eius culpam p'refetato, facile tamen poſſet in fulſiptione fraudis venire. Iam quod rem neque per se in honeſtiam, etiam ſi abſolut neciſitas, & nunc tam neciſtas ut veniam facile mere- retur, etiā p' pauli ab honeſtate defeceteret, ille quod cu'ſi proclueſt eti' orationis deprauata atrocitate, dum p'ian' heam me pro filio ſollicitudinē tritibus verbis inuidit, metumque meum interpretarunt malitia: neq; mihi natoq; ſalutē, fed ſibi & proceribus inuidia queri. Hec ergo certe non admodum inique fero. Vtiam non majoribus erumnis diſtingueret, quam ut vacaret verbis commoueri: Neque tamen fatis video, quomodo ipſe feci' colſt: nā qui incolunia milii ſimil' eſſet eti' omnia, idem q'g' me retine' ſuſtinet vel filium, & qui vbiu' tam me eſſe fingit, ne i'bi quidem ſinit, vbi & latronibus tutum eſt quiescere. Nam quid iniqui habet, me ſi modo libera ſum, vbi mihi ſicut, viuere: aut ear' inuidioſum fuerit puerulum manere cum mare? Nam quid itud minus honorabile futurum contendit tum ſibi, tum proceribus omnibus, tum ipſi denique principi: ego certe contra cenſo, nemini eſſe non honoriſcum ibi ducem relinqueo, potiſsimū ybi ſit credible habiti ſi exadiftiſſimū ſalutis ſu' rationem, quam hoc habendam loco me hic manete nemo opinor dubitat: ē quo non eſt conſiſtū adhuc exire, neq; in diſcriſionē poſt reliquo cofangueo meos conſiſere: qui vtiam hic mecum ſalent in tuto potius, quā p'ca' illis foris in vte ver- farer periculo. Sub haec verba: Ergo, inquit quidam ex nobilibus, qui comes e' venerat Cardinali, noſtris aliquat' regina, cur eorum cuicunq; debeat immixtare periculū: non cur debeat, inquit illa, vt ne cur in carcerem quidem tradi, in q'z trudantur tamen. Quam obrem non eſt quod mirere, ſi metuane ne qui immeſſentes in vincula concenterint, idem ad innocentium periculi ſint incubituri. Tū Car dinalis ntu' lingueſc illū admonens vt coſcieret, ac eai' re ne pergeret viterbus, mox reginam ſuper amicoru' cau' ſolabatur, nem ex excuſa & cognita cau' ſihi fore diſcriſi' nis, de ſeipſa vero vaniſſimū effeq'uo metuau' quippe cum neq; mal' impendeat quicquam, neque intentari queat. At itud q'z conſidam, inquit 'Num innoſcentie conſientia? quāl' vero illi inoſcentes ſint. At quod illorum in- mici ſint fortasse minus inuia quibus illi vel maximē propter me inuia fu'nt? An ſecuram præſertim fanguinis haec neceſſitudo cum prin- cipe? Sed quo cognitionis grau' abſi- illi, quibus iam vides quā nihil prodeſt cog- natio, ne qui extaliter obſit id mihi vel in uitioſit. Quamobrem & ipſa me inter hec ſepta contineare ſtatui, nec filium hinc emi- teret, donec ſpes aliqua affuſſet meliori. Nam illū quo magis impeneſt quodſam hoc age- video; vt tam leuum rerum praetextu in ſua potestat habeat, eo nimur ipſa veheſtem, tuis quoque horrore a' me amittere. At contra, inquit illa, quo tu regina magis pertimescias a'mici e' tam propinquis credere, eo viſcim' alij magis meruau' apud te relinquerē, ne mu' libe' ſiſt ſtruffa coceptus timor in mente at' bi ſubſi'at, vt alij quoq; ab alegles lōgiſ. Sun' qui negant etiā fratre ius eſſe tibi a' re diſtri- nedī, cu' nihil ad aly' rationem faciat ſimpli- atque innoſcentia zetas pueri qui neque iudicis prædictus fit poſit implorare, & malfita careat, propter quā illo poſit indigere. Itaq; ne in ſringi quidē c'fēnt' huius loci pruilegium, ſi inuite quoq; e' tibi hinc eruptūt, quod obſtituit

RICHARDI TERTII

HISTORIA REGIS

dispositos in insidijs milites dari aliquando contra viri in perditissimis etiā rebus fieri solet) sperabat non esse fortalis tam clementē patru ne nepotes animum quām ipsa conceperit de niq; si non vanus eius timor esset certe seruare. Prēterea cardinalis animū sati exploratum habuit, nec minus compertā nobilitā aliquorū qui simul venerant fidē quos ut verebat no falli possent, ita sibi puerasfer non potuisse corrupti. Igitur sibi omnino dimissura sit prestatre censuit sponte ut illum tradere quam inuita videatur rata fore vti id nōnnulli ad conferuādū puerū curā atq; industrā eorum quibus iam tradebatur accenderet. Si ipsa sua manū filium in eorum tutelam fidēc; deponebat. Productio igitur in mediū & confituto coram puerō: viri inquit clarissimi neque adeo impudens ipsa sum veltra & prudentie disida, neq; adeo fulpiciova ut de fide dubitatus cū me fiducia id hodie documentū dabo, quod si alterū desidererit, in vobis aeternū sit mihi rei, publicē vulnus infirmatur. Si mul manū puerū apprehendens, En hic quem vulnus inquit, meum atq; Eduardi charissimi olim regi vestri filii, cum ego non ambigo, nūt vobis ē credere flattūsem huīs loci posse sanctā religionē tueri. Tamen istud etiam misus ambo esse aliquos meo sanguiñi infellos vt si quid eius sc̄erent sanguinis in ipsorum corporibus contineri nō cūnstanter suis ipsorum manibus exhaustire. Ad hæc pericula nostro didicimus quā facile cognitioñ adficit omne exaceranda regni siti extinguit: frater fratris ē medio tollit, liberū; per pulps regno, atq; adeo ita parentes ad imperiū affectant, & nepos de patro fecurū est? Meiorū certe liberorum alter alteri p̄fidū est, dū forsum alterū, vterius in collumis vtrūq; seruat: eoq; nihil periculosis, quā ambos vni cōcēdere, mercator siquidē parta cautus haberi solet, qui vni nauiculę forte semel vniuersam cōmitit. Tamen hunc vobis in manus do, fratrisq; simili in illo vtrūq; veltra cōmitito fidē: ab ijdē vtrūq; rufus corā Dēs atq; hominibus repetitura. Prudentia vobis multū inesse scio, fidei plurimū, opū ac potentiā fatis: nec deerunt qui hac in causa sc̄e libetē, vobis adiungit: Vnu tūcū per veltra fidē, perq; mariti mei memorā, per meā erga filios sollicitū dīne, atq; in nos fiducia vos obtestor, vti quē admodū vobis nūmū timida videor, ita ne vos vicisim plū iulto securi sitis. Statimq; ad puerulū verla: Vale dulcissime, inquit, fili. Super tibi curatores adhēbant, imo ipsi curam habeant: matrem semel saltē amplectere, atq; ex osculare digredies, incertus an idem vnguā licebit: denū simul os admouit ori, cū cruce cū consignis avertit sc̄e, ploransq; à plorante discessit. Quē cardinalis, comitēs eius exceptum, rēcta in palatiū vbi protector cum proceribus eoru reditū operiebatur, per dispositos tota via sibi ellitū ordines adduxerunt. Adductum protector

plexus, atq; in vlnas ē terra subuehens, aduenisti charissime nepos, inquit ac domino gratias, nūmū vībus, mihi lōge profecto gratissimus. Tā inde continuo Londoniū itur ad principē, diuerſabatur is in episcopi palatio, vnde protinus ambo mediā per vrbē celebri pompa fauīs vndiq; acclamatiōnibus, & clamantū vota fruſtraturis arcē ingressi sunt, vnde nūmū eos pedē retulisse constat: igitur vbi protector virūq; puerū petitus esset, maiore fiduci cū alijs aliquot, tū præcipue duci Buxyngamia, aperte sc̄e: quenquā nō ignoro multis vīsum totius eū consilij ab inde ab initio participē fuisse. Protectoris amici quād autorem etiā ē suscipientē rei extitisse tradunt vtero ab blondeſſellem millo protinus ab Eduardi morte clandefiniti nuntio. Sedali, quibus exploratiūs ēt callidū protectoris ingenio, negat ante cōmunicata poltrēma quā priora cōficiet. Ceterū coniectus in carcere necelarij reginae, & vtrūq; in filio in sua manus producto reliqua minus timide quibus res postulare debatur aperire, duciō, potissimum, cuius aſſectione dimidia parte suas vires auctiores fere intelligebat, p homines astutos, & traditādū rerū artifices rē ſinuāt. Proponitur ei cognitor cauā, p̄ceps iratus, etiā quād licuerit futurū vlorū: qui ſerū dimittrūt inſigñat: heſurā etenim ſemper careeris & vinculorū memoriā. Sin tracidētar, haud dubiū morte illorū ei circa fore, quorū carcer dolori fuit. Ad haec pœnitendo nihil profici, redimēde beneſſieſ offensae nō reliquā locū: at eſe nēpe facilius perditūr quā ſerūtūrū principē, quē cū rēa cognatiq; eo iā infeſtos videat, vbi p̄tector oēs poſſet vno nūtu tollerēre dubiū ſit, si qd noui molimini intercātare, an tūrū: Que, vt erat credibile, occuli ſibi p̄ficiūta duci exploratores ſtruxisse, etiā aduerſare, infidas: idq; forsex ijs quos minime ſuſpicaretur: eum nam, rērum ſtatū, eos animorū habitus eſſe, vt cui conſidas, quā ſtūmas, ſtūre certo nō poſſis. Talia ſuggerendo fatigatū ducus animū eo perpulere, vti quā ūia ingredī ſit a ſe effe p̄oniteat, eadē tam pergeret: & quando ſemel cooperat, gnauiter vīque inſiſteret. Itaq; ſc̄eleſtissima protectoris cōſilio cū ſibi ſit, quād ſe ſociūt̄ adiunxit, malūq; publicū ſtatuit, quando nequēt cogri, quā maxime poſſet in ſuī bonū vertere. Couentū eft, vt protector opere duci ad vīparū pāndū regnū, filiu quē vnu habebat legittimū cū illius filia matrimonio coniungeret. Ad hēc Herfordiū comitatum, quē dux velut hereditariū appetebat, neq; Eduardū ſuperfite po uit obtineſſe perempta lite concederet. His illius poſtulatis protector magnā vltre theſauri vīm, regiēq; ſuppelleſſi adiecit. Igitur vbi inter eos couenit, quō magis a ſuis coſilijs ouclūs animoſi, hominum auerteret alio, quā ab inaugurations ſe uirū regis pertinenter, magnifico apparatu multis in ſpeciem ne noctū qui dem in-

fūſiōne diſeſſiſſent, & diſeſſuſ ſuo ſia eoru clandefina, & nepharia cōſilia turbaffent. Ceterū Haſtyngus dum nūmū illius vīnū ſit de nitir, ceteri cūntantes perſidia illius tum demum captos ſe ſentire coopererit, quū tā dānare iam, nō etiam vitare potuerunt. Sed & protecotor quoq; & dux Haſtyngū mira ne quid ſuſpicaretur mala, amictus ſimulations lačabat: quāq; illi creditur ex animo amatus, huic inuiſus, neutriā ad hēc cōſilia commodus. Fertur Catesbius à protecторo mifus, vt animo eius callide pertinentē experierit, an pertrahi quoq; paſto homine poſte ad fuas partes ſperare, aſpera omnia & contraria reuelliſſe. Pēſimē etiā celerat, quod Haſtyngus hinc in familiari colloquio iactantia ſue: fiducia aliorū formidines aperuerat: Veritus ergo Catesbius ne multi contra ſuā ſimulationem mouendo ac fatigando proſicerent, neu confilia que iam proreperi videbantur cuncte eriperent, ceneſt, maturandum faciūs, occupando dum dubitant, illū quā ſeſtū non poſſet amoliendū. Quod eo tuſit audiū, quū Haſtyngū principatus, quo tum pluriū poſſebat, in Lancastriū comitatū ſibi delinabatur. Cuius rei deteſtabili ambio Catesbius ad ineundam exercandi ſceleris ſocietatē impulerat. Igitur consultantibus paulo poſt in arce proceribus, quo eos protecotor cōcueran, ipſe ſerius veniens in confilium exuſos tarditatē: Tū hilariſ, ac prope iocanti ſi milis accubuit protinusque in Eliſeūm verſus episcopū: pater inquit, fraga tibi in horū aū dio inſignia naſci, non grauatin ſcio ſerculū vnum tot inobilibus in prandium, velut ſimbo lum tuum ſōferes. Vt inam, inquit ille, maius aliiquid tā ſacil poſſim quām hoc, libenter faciat: ſimilique ministrum, qui adferit emittit. At protecotor, velut nēfio quid necelariē rei in proximo facturus cubiculo, ſtatimq; in confilium redditurus egreditur, proceribus interim tanta eius ſeuſtitate obleſatis, quantum haud temere ante in illo viderant, ſimilique humanitatem benignitatemq; animi laudan- tibus, ille non diu moratus reuerit: fed midūrum quā totus ab illo mutatus, qui modo tam latius exierat nēpe nunc contrā tristis, torus obduoſ ſupercilio, corrugata frōte admorſo labro, minabundus, ſtupētibus vniuersiſi quē illū intēperies tam repente corripuerit, hoc vultu ſe in ſellam conſiēns, vbi paulū tristis ſlientio pauidos expeſtantū animos ſuſpeditat, in haec verba prorupit: Quā ſupplicia excoſitent illorū digna ſceleribus, qui nec nō ſanguine modo tam propinquum principi, fed eius, regnique huius protecторem, impis aſtibus machinantur tollere. Ad haec verba omnes qui aderant attoniti atrocitate rei cōtēverunt, volentes tacitē ſecūt̄ ſe, qui ſtant flagitiū conſcius eſſet: cuius ſibi quāque expreſſe ibeſt. Sed Haſtyngus, cui præſumptus in ſe protecotoris fauor animos loquendi fecit,

HISTORIA REGIS

gici, cuius cum nullum in illa signum posset hæcere, ne per injuriam afficta videretur, tandem in id descendit criminis, quod nec ipsa poterat negare, quippe quod populus tam scitum verum, quod nemo tum demum tam atrociter obiectum ei non risit, nempe quod impudicitie nomine famosa esset: vnde efficit protectori, ut in diuī templō magna celebritate Senatus Londinensis prouidente supplicatum, vt nudis pedibus & careū accensum manus gestans (qui mos est illic agentium publicam pœnitentiam) crucem & pallientium chorum præcederet. Ceterū illa vultu gressu, tā cōposito incedebat, & quamquam neglecto horrendo cultu, facie tamen adeō venusta, præfertim cum decentissimā in cädias eius genas rubeinē pudor adfunderet, vt ingē illud decus haud parū ei laudis gratiaq; conciliaverit, apud muros corporis eius potundi magis quam animo seruanda cupidatis flagrantēs: quamquā & boni quoq; & quibus vita inuisa erant, misericordia illam magis quam probro dignam censēbat, reputantes protectore illud tam odio vitiorum, quam feliciter coniijli sui tegendi studio adductum fecisse. Haec mulier, Londini bonis prognata parentibus, bene pudicū, educta, coniuncta est matrimoniō: cetera felicitatē, nisi quod nimium felicitatē. Nam cum virum haberet multis tum corporis tum fortunē bonis cūlatum, animo tamen ab eo alienato vixit, quōd prius vīrā cōuenienter foret, quā virum amare per etatē posset: vnde reiecto marito facilē regi ambienti alienum præbuit, & alioquin tanti procī sp̄lēdor, & ap̄ceptus infolens viri ceteris metuētib⁹ sibi blandientis ac supliciis: ad hanc sp̄s apparatus, & mundi millebus consipicū: deniq; otij, luxus, voluptatum, facilē poterant mobilem puerle animum impellere. Sed ex vīrī refūciūt cōiūnix, rem habuisse cum Rege, vt erat homo modestus, haud se tanto honore dignatus vt principis cōcubinam attingeret, in totum eam Regi cōcessit. Quanto ciuiorū alijs, quibus haud quamquam cūjum in illam ius erat. Defunctio Regi succedit Haftingus, quā esti viuo illo adamauerat abstinuitē, tamē ferebat sī reuerentia, sine fidelitati quadam fidei permotus. Erat illa infigni cutis candore, & totius oris egregia specie pulchritudine, vt omniū aegeria celeb̄r inerant, reliquo corpori nihil quod immutari velles, nisi quis forte optatet aliorum. Nam bella fuit magis quam procerā. Talē eam fuisse narrant qui illam in ipso formē simul & etatis flore cognoverunt. Et illa quidem esti tanta esset oris pulchritudine, vt omnīū facile ad se oculos conuerteret, ingenio tamē adeō festiuo, ac moribus tanta comitatem condidit, vt magis propter morum sanitatem, quam oris pulchritudinem amanda videretur. Sermonis faciendo egregia artifex, neque silentio rusticō, neque immodica dicacitatem notabilis. Rex siquidē cū esset solito hilarior, interdum

ratus

RICHARDI TERTII.

53

ratus est: vnde suspēs subito pauro omnium adhuc animis, occupāndā regni possessionem, priusquam rebus plenius excusis, & communis confilij in diuersa discedendi spaciū firmatis partium copijs esset. Ceterū in hoc hærebatur quinā color rei tam sceleratae prætexti posset, quo leniretur inuidia. Huic confusationi plures adhibebat, quos sp̄e premiorum faciliē se traductor vīri sibi speraberat fore, vel viribus pollentes vel ingenio. In his Edmundus Shaus, Londini præfectum, velut ingentium premiorum sp̄e sollicitat: sperantes fieri commode posse, vt illi sententias confirmaret. E clero delecti, quibus apud plebem auctoritas concionando quæstua fuerat: Potissimum vero Ioannes Shaus, prefecti frater, ac Pynkerus, Augustinellum fratrum in Anglia Prædes. Ambo sacraformi professione literarum insignes: Ambo concionum gloria celebres. Ceterū vīrū doctrina tam infra famam, quam virtus infra doctrinam. Hi sermones s̄ fugget accutissimis laudem prætextorū, alter antequam Rex creatus esset, alter post regnum initium habuere, plenos adulationis intollerabiles. Pynkerus in medio orationis cursu defitus vox defendit: populo id in superos referente, velut sacrilegū palpatiū vītōres: Shaus publica omnīū ignorātia notatus, haud multo post vita excessit, tēdo solitudinis in quam se pudeo publici conspicutus abdiderat. Sunt & qui Pynkerus negant initio prop̄positi concūm, sed re peracta vulgato more gratiam accupatum apud cupidum laudis principem. Ceterū vt de illo ambigit, ita cum Shao constat vīqueadō communicavit confilium, vt ei prime etiam partes insinuandæ populo rei mandarentur. Nam ea commodissima incipiendi negotiū vīsa est ratio, si in concione follemi prop̄posita re, & tractata concīm, labefactatos animos plebis ab rege ad prætextorē pelicerit. Ceterū principia negoti pars in excoiganda mutantur regis causa versabatur, ne tam impium confilium impudenter expōsum protinus exploderetur. In eam rem alia lis conferentibus, huc denique summa recidit, vt præfuderetur populo. & Eduardum ipsum, & eius omnē follemi illegitimo esse coitū natam: ita nec illum vīquā sulfe regnale, nec hos ei rite successuros, ea ratione restare prætextorem vīnum regni capaceū, & vīnicum Eboraci ducis legitimum filium. Sed obiectum Eduardū ipsi naturali vītū, fieri non potuit quia & ipsum prætextorē perfringere, vīto ei cū Eduardō commune: nec ideo tamē cōfūit abſūendum. Sed eum locum obliquō ducū, atq; arte trāfundā, sic vt cum dicuntur omnia, multa tamen supprimi viderentur: scilicet ne ipsius animus in matrem prius offendere. At illud alterum, de filiis Eduardi pro spurijs habendis, recta atque aperte agi placuit, & quam maximē posset exaggerari, atq; huic rei quam

HISTORIA REGIS

stantia fuit admirationi, qui tam raram castitatem cum eximia venustate coniunctam maximari opum loco ponens, ab amore consilium mutuatus, primo quoque tempore eam sibi vxorem ducendam constituit. Itaque re animo eius aliis iussa, quam ut vlo cōsilio euelli posset, ne tamen videretur cupiditatē magis suam quam suorum consilium fecutus cum amicis deliberat, qui facile cernentes in quam partem Regis animos propenderet, certatum approbant. Ceterum mater eius adest rem agere ruit, ut diffundiādo vix temperarit iurgij, honorificentius illum vtilissimum rebus confundit, suis haud sati adhuc domi pacatis, si exterrit sibi Regem affinitate conglutinet. Inde non praefidum tantum stabilendo regno, sed augende præterea ditionis spem esse. Nam istud, inquit, coniugium haud longe supra conditionem virginis quam huic humilitas videt infra tuæ maiestatis eminentiam subdit, in cuius corpore, indolè animi viri nihil improposita nihil tam eximium esse contendenter idem, vt non alij etiam superest, quæ tibi multis præterea modis congruerent magis. Incommode certè iunguntur impatia nec vñquam coalefent bene que valde disident. Manca sunt & imperfecta semper disparibus nata parentibus. Sustineres potes vt huic floritissimo quod obines regno progeneres Ibridas ac degeneres regulos? & tuis fanguis Graij filii vt fratres generet? Certè si illi tibi aliqui conuenient maxime, quæ nunc nihil conuenient minus, tamē scrofaeantur maiestatem principis quem æquæ debeat sacerdoti puritatem parem esse ac dignitatem proximè accedit, haud quamquam cœsam statim primo coniugio, indelebili bigamia labet polluendum. Quid quòd tractando alibi matrimonio longius progreffis es, quam vnde regredi non in honeste queas, fortasse nec tuto quid, quippe legato in id Varnice Comite viro totius regni fecundum potentissimo, qui nec frustrari labores suos & eludi que firmavit indoleat, non fatis æstimare te video quam valde turarum interfuerit. At Rex quanquam libenter optabat quam sibi ipse delegisset matrem quoque probaret, tamen vt illa rem aciperet, cum quid facturus esset, apud se constitueret, multa serio, quædā ioco respondit, vt qui solutum se materna curatione meminisset. Tamē est matrimonium diuina quedam res, inquit, virtus ergo contrahi non opulēt debet. Deo videlicet amorem fidemque mutuum inspirante coniugibus, quod ego certè nobis contigisse confido, tamen hoc meum coniugium si quis vel crassius æstimet vulgato more hominum sanctis villa præferentium, is ipse ni fallorū-

apparet illud non vsq[ue]ad eo incommodum. Nam ego certè nullius amorem populi potiorum duco mihi, quam mei, cui haud paulo chariore ita me spero fore, si cōiugium meum non videar alpernari. Externorum verò necessitudines principum, quas maternus adfensus tuus potissimum cenit ambiendas, vnde nos malorum sapientia flumen erupisse vidimus, tamen licet adiungere, minore cum damno meo, si qui meorum fortè sustineant eum in cognitis copulari. Nam ipse certè nec decure potest quam non amo, nec adamare quā non video, nec fat consulit arbitror futuri incrementi ipse quod promittunt quām prestant sepius externa matrimonia, præsentium bonorum corrumpere, quorū quis esse sensus potest eam habenti perpetuam vitam faciam, quam non libenter apificias. Quin accedere mihi viroris nomine in vltiore ditione nouos titulos ne optarim quidem, quippe cuim non tantum terre marisq[ue] debetur, quantum adferrit fideliter tueriē sit nimirum vnicuiusdam superq[ue] fuerit. At sunt vbiq[ue] nonnullae que huic mea nulla corporis aut animi dote celerint, multe exuperant etiam, illud ego neque hercule inferior neque prohibeo nam quoniamus eas hi quibus sic videtur, fruantur: eocique contra iniurium est agere cuivquam esse meo meoq[ue] genio obsequi. Nec Varnici Comitem quem vel vñcunque animatum non tam valde formido, tamen haud tam aduerso in me animo reor id illi vt dolet quid mihi sentit liberet, neque tam iniquum vt postuleti in delegenda cōiuge eius me potius oculis regi quam meis, perinde ac pupillis adduc sim, à cuius coniugio requiratur tutoris autoritas, quin disperarem priuatissime libet, quam rex haeretur velle, virorū utinato mihi alie- no arbitratu obtrudetur. Iam bigamus labes illa quā tua charifissima mater spueroribus verbis impetrere videris nō me tam valde multum territis, obicitas hanc mihi patria ponitifculas ambiēti fortè sacerdotium, nam adiutriūando quantum memini regno non officit. Denique quod habet ex priore matrimonio liberos, id ego per gratias etiā in lucro pono, quin mihi quoq[ue] cœlebi adhuc non defunt aliquot. Ita mutuo probamētum dedimus nuptias nobis non infecundas fore. Quamobrem coniugium hoc quod ipse mihi superis apibantibus delegi, tu quoque dulcissima genitrix approba, idemque nobis v[er]a feliciter cedat fau[or]is cōpreatcionibus tuis adiutore, quae si pergas in præfensi aduersari nascetur hinc breui ne potius tibi qui nobis te blādijc suis cœsiller. Tamē in mater vbi regis animum vidi infeliximē, ipsa contra fit oblationis, & dolore spreti confisi sui magis succensa nouam ingreditur viam ad disturbandas nuptias. Erat Elisabetha quædam getilice nomine Lucia, puerla necignobilis & egregia forma. Eam forte virginem rex corrupit. Igitur vbi nuptiarum appete-

appetebat dies, & pro more populus admoneretur, ne si quis obiceat eludi sacramentum patetris mater eius velut exultatura sele pollutorum religione facrur, deflet Luciam filio vere vxore cōsiliis, data fide & firmata cōcubitu. Igitur leu non ause progedi vñstificibus, siue nolente rege nuptias suas aduerso rumore conspergi, cui materna pietas autoritatem pōdūq[ue] trahueret. Inter ea relitum est quod cognita re, salitas eius fama reuinceretur. Accertita Lucia quācum occulsi intritudo cōfiliis, ostentata ipse vxori se regi fore, modo fidei cōiugij sibi à Rege datam constanter afserit, cum tamen proposito iuramento super eare in iudicio interrogaretur, fatetur nul lo coniugij promisso regem obstrūctum. Ceterum amoris p[ro]p[ter]e se rulisti tantu[rum] vt ipsa suum obsequium spauerit consecuturas nuptias. Alioquin unquam concubitus eius vide pal- suram. Comperta ergo & denuntiata falsitate commenti matrimonij, Elisabetham Graian ducit Rex sibi in Reginā sociat holtis paulo prius vxori. Sed Comes Varuensis reverus adeo agere tulit illas legatione sua vt coact manu regi in exilium expulerit, & carcere restringit in regnū Henrico quē Eduardus ipsius ope Varuci deposituerat. Tatuus ille vir fuit & reliquis opibus & populari gratia vtabat vtra parte stetilet in eā nimirū regni gubernacula inclinari potens & sibi sumeri nisi honorificientius multo dulixerit reges creare quam regnare. Sed immoda potētia raro perpetua. Si quidem Eduardus cum bénium abusuerit, regina interea in ayle memorato enixa principiē haud quaquam pari matu cum Varuencio congressus apud Bennetu decem ab Londino milibus captio rufus H[er]eico, comiteq[ue] magna vtriu[m]q[ue] partis fratre occulo regnum suadomo sic constabiluit, vt concuti nifi domestico disidio & intellita fraude non posset. Haec, vt fors narrata verbosius, ita prætermitti proflus haud decuerat, ne protector ignoraret Eduardi filii natilium vitium obiecturus nihil reperi quod illius matrimonio objiceret præter excusam olim & antiquatam calumniam. Ceterum id communis patibulat frigidum illi placuit cui satie erat aliquid dici, nimirum fecuro certoq[ue] probaciones ab se non exigendas. Igitur potquam initium insinuandæ populo rei Shao decreatum est, haecens ut Eduardo, fratremque eius, Clarentia tota regis Eduardis sobole spurijs declaratis, protectoris ad regnum suum olenderet, taceret voluntate. Is è fugazitu dominico die proximo ad adēm Pauli frequentissimo auditorio, quod eius fama vix contraxerat, hoc thēmate sermonē exar- fuit est. Spuria vitalamina nō agent radices al- tas, inde p[ro]fatus infundi atque inspirari, semperq[ue] cōtracto rite matrimonio, propriā quan- dam ac peculiaria gratia, quae in sobole fan- ce conceptum denuerat, quæ plerumq[ue] defi- cerentur hui qui vago vel adulterino cōcubitu natu- yus

vñus atq[ue] vnicus Eboraci ducis verus & indubitus filius, & que sequuntur. Inter quæ verba protector committit Buxyngamie duce ad locum in quo reliquum sermonem audiret per medium incedebat populum. Sed illi tam longe aberat, vt illam regis nomine publico clamore salutarent, vt attoniti perserarent immobiles, stupore tam pudenter concionis. Cuius author postea quum amicum quandam rogassem, quidnam de se sentirent ac loquerentur homines, quanquam sat is sua conscientia intelligebat nihil boni, tum vbi omnia sinistra accepit ita perculsus est, vt paucis post diebus morere contabuerit. Sed quoniam quod tam audacter iam coepit erat pari audacia virginum videbatur, vno tantum die post eum sermonem interposito Buxyngamie dux nobilium atque equitum non exigu comitatus stipatus pluriꝫ forrasse quam sciretur quid ageretur. Londini in curiam venit, locum & eleganter & maxime turba capacem tum conuocato in curiam populo dux ex editiore loco, septu[m] nobilibus & senatu Londinensis, paup[er]i promouens se, vt erat neque proflus ille literatus, & suptate bona facundus huicmodi verba fertur habuisse. Amor vestri viri Londinensis, effectit ut nos quales enim sumus cognoscimus, huc veniremus ad vos de re impensis magna relatur, nec magis magna quam omnibus vtili, neque cuiquam vtiliore quam vobis: Et enim quam rem diu maximis votis optatis, magnoque redimeris voluisti, eam nunc vltro vobis nos affirimus nullo discrime[n]e vefro, labore nullo, nec vlo proflus impendio. Quæratis ea que sit? corporum certe vestrorum seruitus, vxorum filialiumque in oppugnata puditicia, bonaq[ue] vefra certa vobis atque ab infidis tutia, quorū omnium quidam diu fuit quod vo care fauim quicquam certe poterat, tot intentatis laiques atque exuritis decipili, exactis præterea tam multis magnisque nonnullo anno tributis, quorum neutrum quidem finis erat, cum nec regi qua de re exigenter causa, vel populo vnde excluderet facultatum quicquam reliquit esset. Si bonis indies abradebat, vt effundere tur in improbos. Quæ calamitas eo processerat vt iam ne confundet quidem tributorum forma sufficerent, sed benevolentia plausibile & populari nomen meritis rapini obtrudebat. Nam quæstoriæ quoque non quantum ille sponte haedidisset, sed quantum ipsi collubuisse auferrebat, tanquam populis in concedendo tributo, vocabulum benevolentia ad ipsius voluntatem regis non ad suam cuiusque bonam reuelisset. At ille nunquam mediocrem quæstum contentus, omnem corradendi prætextum ad summum usque intendebat. Itaq[ue] delicta non sua natura, sed opibus peccantis estimata sunt. Sic minimis quibusque offendis maximæ multæ, quin lingue lapſus interdum totis locupletum fortunis redimebatur, aut vt

ire magis quam auraria seruitum videretur, luebar morte, dum leui cuique culpe praetenditur læsa maiestatis atroc xomen. Quarū rerum nem̄ est opinor vefrum à me qui exempla exigat, tanquam vobis Burdeti nomen excederit hominis optimi ob solum verbum quod inter pocula temere excederat trucidati crudeliter, legibus libidini principis, veluti oberto collo ferire coactis non minore Marhami gloria, qui iudicium primus quum esset, adempto ob idipsum magistratu refutit, quād æterni illorum dedecore iudicium qui restabant, vt metu vel adulatio[n]e corrupti innocentem hominem ipsorum fidei religione[m] commissum prava legum interpretatione ingularerent. Quin de Thoma Coco loquar equite cœciq[ue] vefro, fed qualem perpaucæ ciuitates habet, qui omnes apud vos honores & ordines ritè consecutus est, & magnifice gesit. Qui vefrum est aut tam rerum negligens omnium vt non cognoverit, aut tam obliuiosus vñto[n] meminerit, aut tam durus vt non ingemiscat eius viri damno, quid dannum dico, calamitati, spolijs, atque ex tantis opibus non ægestati modo, sed nuditati quoque, non aliam ab cauam quād eum amari contigit ab illis quibus Rex infensus erat? Sed quis finis erit si viritum recefam, quum nem̄ sit ex hac tanta frequentia, qui non aut fuorum perieolus expertus, aut suo, famulis totas in ultimum disserim adductas, causa plerunque nulla aut admodum ex se leui atroibus subinx nonnibus. Quin nullū tam capitale fuit in quod per meram calumniam facile non impingere. Nam quum rex præueniens legitimum regnandi tempus sceptrum vendicaret bello, maximi piaculi loco habebatur in diutinem, illi cognatum, affinem, necessarium, amicum, familiarem vel notum ferè vñquam fuisse aliquem, quem Rex aliquando pro ho[mo]ne habebat, qui alijs atque alijs téporibus aduerfariam sibi plurimum dimidiata partem regni sui efficerat. Hoc pæcto dum bonis vefris tendebantur infida, corpora simul in periculum véniebant. Atque hec quidem pacis tempore rebebanter, quid de his ærnumis dicam quæ ex bello tumultibus, velut è fonte malorū omnium in vefram R emp[er]i, profluxerunt: quæ bella vt semper sunt funesta, ita tum denum fætissima cū sunt ciuilia, nec certe vñquam gentium infelix, aut acerbissim ciuilibus armis certatū est, quād illo duce & principe apud nos, qui dum inuidit regnum, dum tuetur, dum ejicit, dum redit ac recuperat rurus, dum depulfores suos vlcscitur, tantum Anglii fani guinis exhaustum est, quanto non olim sterite subiugata Gallia. Ita populis innimicatus aut oppressus est, nobilium vero ac procerum quota pars relicta est. Deniq[ue] alterius dum pecunia petebatur, alterius formidabatur potentia, neutra pars ruta aut quieta fuit. Et quem non infeluum sibi timebat, cui formidolofus erat